

**«Еңбекке уақытша жарамсыздыққа сараптама  
жүргізу және  
еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және  
анықтамасын беру қағидалары»**

«Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 15 мамырдағы Еңбек кодексіне және 2009 жылғы 18 қыркүйектегі Кодексінің 59-бабының 2-тармағына сәйкес *2011 жылғы «31» қазандағы №1241 қаулысымен* бекітілген.

***Еңбекке уақытша жарамсыздық*** - адам организмінің сырқаттанумен немесе жарақаттанумен негізделетін жай-күйі, мұндай кезде функциялардың бұзылуы еңбекке жарамдылығын қалпына келтіру немесе мүгедектікті белгілеу үшін қажетті уақыт бойы кәсіптік еңбекті орындаудың мүмкін болмауы;

***Медициналық-әлеуметтік сараптама*** (бұдан әрі - МӘС) - оңалтуды қоса алғанда, организм функциясының тұрақты бұзылуынан туындаған тіршілік-тынысының шектелуін бағалау негізінде куәландырылатын адамның әлеуметтік қорғау шараларына қажеттіліктерін айқындау;

***Дәрігерлік-консультациялық комиссия*** (бұдан әрі - ДКК) - медициналық ұйым ұйымдастыратын комиссия

***Еңбекке уақытша жарамсыздық парағы*** - еңбекке уақытша жарамсыздықты куәландыратын және жұмыстан уақытша босатуға және еңбекке уақытша жарамсыздығы бойынша жәрдемақы алуға құқығын растайтын құжат;

***Еңбекке уақытша жарамсыздық анықтамасы*** - жәрдемақы алмай жұмыстан (оқудан) босату үшін негіз болып табылатын, денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті орган бекіткен нысандар бойынша еңбекке жарамсыздық фактісін куәландыратын құжат.

***Еңбекке уақытша жарамсыздық  
парағы беріледі:***

- 1) жіті немесе созылмалы аурулар асқынған;
- 2) еңбекке жарамдылығын уақытша жоғалтуға байланысты жарақаттанған және уланған;
- 3) жүктілікті жасанды үзген;
- 4) науқас балаға күтім жасаған;
- 5) жүкті болған және босанған;
- 6) жаңа туған ұл/қыз баланы асырап алған;
- 7) санаторийлік-курорттық ұйымдарда толық емделген;
- 8) карантин;
- 9) протездеген кезде беріледі.

# ***Еңбекке уақытша жарамсыздық анықтамасы:***

- 1) ауырған, жарақаттанған және уланған;
- 2) алкогольге немесе есірткіге мас күйінде жарақаттанған, сондай-ақ алкогольге немесе есірткіге жіті уыттанған;
- 3) өзге бұзылулармен және аурулармен асқынбаған созылмалы алкоголизмді, нашақорлықты емдеген;
- 4) науқас балаға күтім жасаған;
- 5) инвазивтік тексеру әдістерін жүргізу кезеңінде консультациялық-диагностикалық ұйымдарда зерттеп-қараудан өткен;
- 6) жүктілікті жасанды үзген;
- 7) жүкті болған және босанған;
- 8) жаңа туған ұл/қыз баланы асырап алған;
- 9) санаторийлік-курорттық ұйымдарда толық емделген;
- 10) карантин;
- 11) протездеген кезде береді;

***Еңбекке уақытша жарамсыздық парағын  
және анықтамасын бере алады:***

- 1) мемлекеттік және жеке меншік нысанындағы медициналық ұйымдардың, сондай-ақ жеке медициналық практикамен айналысатын дәрігерлер өздерінде еңбекке уақытша жарамсыздықты сараптау жүргізуді қамтитын медициналық қызметтің түрін жүзеге асыруға лицензиясы болған жағдайда береді;
- 2) ауылдық жерде дәрігер болмаған жағдайда еңбекке уақытша жарамсыздық парағы мен анықтамасын фельдшердің беруіне рұқсат беріледі.

***Еңбекке уақытша жарамсыздық парағы  
берілмейді:***

- 1) еңбекке уақытша жарамсыздық белгілері анықталмаған жағдайда медициналық ұйымға медициналық көмек сұрап, өтініш білдірген;
- 2) әскери басқару органдарының жолдамасы бойынша медициналық куәландырудан, медициналық тексеруден өтетін немесе емделетін;
- 3) қамаудағы немесе әкімшілік қамаудағы;
- 4) амбулаториялық-емханалық жағдайларда әртүрлі ем-шаралар мен манипуляциялар қабылдайтын, тексеруден өтетін, асқынудан (нашарлаудан) тыс созылмалы аурулары бар адамдарға берілмейді.

Көрсетілген жағдайларда амбулаториялық (стационарлық) науқастың *медициналық картасынан көшірме* беріледі.

## ***Мынадай медициналық ұйымдарда еңбекке уақытша жарамсыздық парағы берілмейді:***

- 1) қан қызметі саласындағы қызметті жүзеге асыратын ұйымдарда;
- 2) сот медицинасы саласындағы қызметті жүзеге асыратын ұйымдарда;
- 3) травматологиялық пункттерде және стационарлық көмек көрсететін медициналық ұйымдардың қабылдау бөлімшелерінде;
- 4) санаторийлік-курорттық ұйымдарда;
- 5) апаттар медицинасы ұйымдарында;
- 6) саламатты өмір салтын қалыптастыру және құнарлы тамақтану саласындағы қызметті жүзеге асыратын ұйымдардың саласындағы қызметті жүзеге асыратын ұйымдарда;
- 7) дәрігерлік-дене шынықтыру диспансерлерінде;
- 8) халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы қызметті жүзеге асыратын ұйымдарда;
- 9) жедел медициналық көмек ұйымдарында

## **Еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын беру тәртібі**

Еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы жеке басын куәландыратын құжатын, 16 жасқа дейінгі балалар туу туралы куәлігін ұсынған кезде беріледі.

9. Еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын беруді және ұзартуды медицина қызметкері адамды тексеріп-қарағаннан және науқастың амбулаториялық (стационарлық) медициналық картасына оны жұмыстан уақытша босату қажеттігін негіздейтін денсаулық жағдайы туралы деректерді жазғаннан кейін жүзеге асырады.

10. Еңбекке уақытша жарамсыздық парағы мен анықтамасы еңбекке уақытша жарамсыздығы белгіленген күнінен бастап мереке және демалыс күндерін қоса алғанда, еңбекке жарамдылығын қалпына келтірудің бүкіл кезеңі бойына беріледі.

Аурулар мен жарақаттар кезінде еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын медицина қызметкері күнтізбелік **3 күнге** (халықтың тұмаумен қатты сырқаттанушылығы кезеңінде **6 күнге** дейін) және жалпы ұзақтығы күнтізбелік **6 күннен** аспайтын мерзімге жеке өзі және бір мезгілде береді.

Еңбекке уақытша жарамсыздық парағы мен анықтамасын 6 күннен артық ұзарту медициналық ұйымның бөлімше меңгерушісімен бірлесіп, жалпы ұзақтығы күнтізбелік **20 күннен** аспайтын мерзімге жүргізіледі. Еңбекке уақытша жарамсыздық парағынан көрсетілген мерзімнен артық ұзарту ДКК-ның қорытындысы бойынша жүргізіледі.

**Жеке медициналық практикамен** айналысатын жеке тұлғалар еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын күнтізбелік **6 күннен** аспайтын мерзімге береді.

Жұмыс (ауысым, оқу) уақыты аяқталғаннан кейін медициналық көмекке өтініш білдірген адамдарға еңбекке уақытша жарамсыздық парағында және анықтамасында келесі күннен бастап жұмыстан босату күні көрсетіледі.

*Туберкулез, психикалық, тері-венерологиялық, онкологиялық және адамның иммун тапшылығы вирусы/ жұқтырылған иммун тапшылығы синдромы (бұдан әрі - АИТВ/ЖИТС) аурулары кезінде еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын мамандандырылған медициналық ұйымдардың (бөлімшелердің, кабинеттердің) тиісті медицина қызметкерлері береді. Осы аурулармен ауыратын адамдар жалпы бейінді медициналық ұйымдарға жүгінген кезде медицина қызметкері кейіннен міндетті түрде адамды мамандандырылған медициналық ұйымға (бөлімшеге), ондай болмаған жағдайда бейінді маманға жібере отырып, күнтізбелік 3 күннен аспайтын мерзімге еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын береді.*

\* Тұрған өңірінен тыс ем қабылдаған адамдарға оның тұрақты мекенжайына келуі үшін қажетті уақыт (бірақ күнтізбелік 4 күннен аспайтын мерзімге) есептеледі.

\* Созылмалы алкоголизмді, нашақорлықты, уыттанушылықты емдеу кезінде еңбекке уақытша жарамсыздық еңбекке уақытша жарамсыздық анықтамасымен куәландырылады. Егер бұл кезеңде аурулар туындаса немесе жарақат алса еңбекке уақытша жарамсыздық парағы беріледі.

\* Оқуын жұмыспен қоса атқаратын адамға еңбекке уақытша жарамсыздық парағы тіркелген жеріндегі медициналық ұйымдар береді.

\* Егер адам бірнеше жұмыс берушіде жұмыс істейтін болса жұмыс берушінің атауы көрсетіле отырып, оған әрбір жұмыс орны бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парақтары беріледі.

\* Тұрақты мекенжайынан тыс, оның ішінде Қазақстан Республикасының шегінен тыс медициналық ұйымдарға жіберілген адамдарға еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын жол жүруге қажетті күнтізбелік күндердің талап етілетін санына, бірақ күнтізбелік 5 күннен аспайтын мерзімге ДКК қорытындысы бойынша жіберген медициналық ұйым береді.

Бұл еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын ұзарту адам жіберілген медициналық ұйымда жүргізіледі. Егер адам Қазақстан Республикасынан тыс жіберілген болса, еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын соңғы ресімдеуді ол қайтып келген кезде ДКК басқа елдегі консультация (емдеу) туралы құжаттардың негізінде жүргізеді.

\* Бүлінген және алынбай қалған еңбекке уақытша жарамсыздық парақтарының бланкілерін оларды берген медицина қызметкерлері мынадай тәртіппен қайтарады: бланкіні иір сызықпен сызады және ірі әріптермен «бүлінген» немесе «қайтарылған» деп жазады.

Бланкілердің түбіртектері, бүлінген немесе алынбай қалған бланкілер медициналық ұйымда екі жыл бойы сақталады, содан кейін басшы бұйрығының негізінде жойылады. Бүлінген немесе алынбай қалған бланкілерді жою туралы акт бес жыл бойы сақталады.

\* Еңбекке уақытша жарамсыздық парағын жоғалтқан жағдайда, жұмыс орнынан жоғалған еңбекке уақытша жарамсыздық парағы бойынша жәрдем ақы төленбегендігі туралы анықтаманы ұсынған кезде еңбекке уақытша жарамсыздық парағын берген денсаулық сақтау субъектісі оның телнұсқасын береді. Телнұсқаның алдыңғы бетінің жоғарғы жағында «Телнұсқа» деген белгі қойылады.

## **Жүктілік пен босану бойынша уақытша еңбекке жарамсыздық парағын және анықтамасын беру**

\* Жүктілік пен босану бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын медицина қызметкері (акушер-гинеколог дәрігер), ал ол болмаған жағдайда - жүктіліктің **30 аптасынан** бастап ұзақтығы күнтізбелік **126** (босанғанға дейін күнтізбелік **70 күн** және босанғаннан кейін күнтізбелік **56 күн**) ДКК қорытындысынан кейін бөлімше меңгерушісімен бірлесіп, дәрігер береді.

\* Ядролық сынақтардың әсеріне ұшыраған аумақтарда тұратын әйелдерге жүктілігі мен босануы бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы қалыпты босанған жағдайда **27 аптадан** бастап ұзақтығы күнтізбелік **170 күнге** және асқынулары бар босанулар немесе екі және одан да көп бала туған жағдайда күнтізбелік **184 күнге** беріледі;

\* Асқынған босану, екі және одан да көп бала туған жағдайда еңбекке уақытша жарамсыздық парағы қосымша күнтізбелік **14 күнге** ұзартылады. Мұндай жағдайда босанғанға дейінгі және босанғаннан кейінгі демалыстардың жалпы ұзақтығы күнтізбелік **140 күнді** құрайды;

\* Дене салмағы 500 және одан артық грамм болған **22-29 апталық** тірі бала туған және ол 7 тәуліктен астам өмір сүрген жағдайда әйелге босану фактісі бойынша күнтізбелік **70 күнге** еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы беріледі.

\* Дене салмағы 500 және одан артық грамм болған **22-29 апталық** өлі бала туған немесе ол жеті тәулікке дейін тірі болып, өлген жағдайда әйелге босану фактісі бойынша күнтізбелік **56 күнге** еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы беріледі;

\* **Ядролық сынақтардың әсеріне ұшыраған аумақтарда тұратын әйелдер үшін дене салмағы 500 және одан артық грамм болған 22-29 апталық тірі бала туған немесе ол жеті тәуліктен астам өмір сүрген жағдайда әйелге 91 күнге еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы беріледі. Өлі бала туған кезде немесе туған баласы 7 тәулікке дейін тірі болып, өлген жағдайда әйелге босану фактісі бойынша күнтізбелік 77 күнге еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы беріледі;**

\* **Экстрокорпоральды ұрықтандыру кезінде эмбрионды ауыстырып қондыру операциясын жүргізген кезде операция жасаған медициналық ұйым эмбрионды ауыстырып қондырған күнінен бастап жүктілікті белгілеу фактісіне дейін еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын береді.**

\* Ұл немесе қыз баланы асырап алған адамдарға, сондай-ақ биологиялық аналарға құрық ана болу кезінде ұл немесе қыз баланы **асырап** алған күнінен бастап және бала туған күнінен бастап күнтізбелік **56 күн** өткенге дейін тікелей перзентханадан еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы беріледі;

\* Медициналық ұйым еңбекке уақытша жарамсыздық парағымен және анықтамасымен бір уақытта жүктілігі мен босануына, жаңа туған нәрестені (баланы) асырап алуына байланысты жұмыс берушінің жүктілігі мен босануына, сондай-ақ жаңа туған ұл немесе қыз баланы (балаларды) асырап алуына байланысты демалысты ресімдеуі үшін еңбекке уақытша жарамсыздығын растайтын ДКК-ның анықтамасын береді.

## **Балаға күтім жасау бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын беру**

\* Науқас балаға күтім жасау бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы ол күтім жасауды қажет еткен кезеңнің ішінде, бірақ күнтізбелік **10 күннен** аспайтын мерзімге беріледі және ұзартылады.

\* Медицина қызметкерінің қорытындысы бойынша күтімді қажет ететін баланы **стационарлық емдеу** кезінде күтім жасау бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы ата-ананың біреуіне немесе балаға күтім жасайтын адамға:

- 1) 3жасқа дейін баланың стационарда болған бүкіл кезеңінде;
- 2) ересек жастағы ауыр сырқаттанған балаларға;
- 3) медициналық ұйымның жолдамасымен олардың тұрақты мекен-жайынан тыс, оның ішінде Қазақстан Республикасынан тыс жерге, барып-қайту жолақысын қоса алғанда, стационарда болған бүкіл кезеңіне беріледі.

## **Карантин кезінде еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын беру**

- \* Бұл жағдайларда инфекциялық ауруды бастан өткерген және олармен қарым-қатынаста болған адамдарды жұмыстан шеттетуге ұзақтығы адамдарды оқшаулау мерзімімен анықталады.
- \* Карантин кезінде мектепке дейінгі білім мекемесіне баратын жеті жасқа дейінгі балаға күтімі жасау бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын аумақтық санитариялық-эпидемиологиялық қадағалау органының эпидемиолог дәрігері ұсынымының негізінде карантиннің бүкіл кезеңінде жұмыс істейтін немесе оқитын отбасы мүшесінің біреуіне беріледі.
- \* Қоғамдық тамақтану, сумен қамтамасыз ету ұйымдарында, медициналық ұйымдарда, балалар мекемелерінде жұмыс істейтін адамдарға оларда гельминтоз болған жағдайда еңбекке уақытша жарамсыздық парағы дегельминтизациялаудың бүкіл кезеңіне беріледі.

## **Протездеу кезінде еңбекке жарамсыздық парағын және анықтамасын беру**

Протездеу кезінде еңбекке жарамсыздық парағы және анықтамасы адамды тек протездік-ортопедтік орталықтың стационарына емдеуге жатқызу кезінде, науқасты стационардан шығару кезінде стационарда болған бүкіл уақыты мен емделу орнына келу және қайту уақытына, бірақ күнтізбелік 30 күннен аспайтын мерзімге ғана стационардың медицина қызметкері медициналық ұйымның басшысымен бірлесе отырып, береді.

Амбулаториялық-емханалық жағдайларда протездеуші адамдарға еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы берілмейді.

## **Туберкулезбен ауыратын науқастарға еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтамасын беру**

Алғаш анықталған туберкулез үдерісі, сондай-ақ қайталануы бар адам:

- \* Өкпесінде деструкциясыз туберкулез үдерісі, сондай-ақ шектелген деструкциялық үдерістері бар нысаны кезінде стационарлық, амбулаториялық (санаторийлік) емдеудің кемінде 10 ай кезеңіне еңбекке уақытша жарамсыз деп саналады.

- \* Үдерістің күшеюіне, асқынулардың туындауына торпидтік ағым немесе үдеріс жағдайында қиындатушы факторлар болған кезде науқас МӘС-ға жіберіледі. Егер МӘС-тің қорытындысы бойынша науқасты мүгедек деп тануға негіз болмаса және оның еңбекке уақытша жарамсыздығы жалғасса, еңбекке уақытша жарамсыздық парағы және анықтамасы ОДКК арқылы 12 айға дейін ұзартылады;

\* туберкулездің таралған түрімен ауыратын адам жағымды кері серпіні бар үдерістің қатерсіз ағымы жағдайында он-он екі ай бойы, яғни еңбекке жарамдылықты қалпына келтіре отырып, емдеудің бүкіл кезеңдерін толық тиімді аяқтағанға дейін еңбекке уақытша жарамсыз болып табылады. Сегіз айға дейін емдеу әсері болмаған жағдайда науқас МӘС-ға жіберіледі;

\* созылмалы бацилла деструкциясының үрдісі барлар еңбекке уақытша жарамсыз деп саналады. Қайтымсыз күрт айқын патоморфологиялық және функциялық өзгерістері бар, сондай-ақ көптеген дәріге көнбеушілігі бар туберкулез үдерісінің ауырлығы 8 айдан кейін МӘС-ға жіберумен шарттасады.

**Статья 85-1.** Нарушение медицинским работником правил выдачи листа или справки о временной нетрудоспособности

1. Нарушение медицинским работником правил выдачи листа или справки о временной нетрудоспособности, если это деяние не имеет признаков уголовно наказуемого деяния, -

влечет штраф на физических лиц в размере от 5 до 10 месячных расчетных показателей, на должностных лиц - в размере от 10 до 20 месячных расчетных показателей.

2. То же деяние, совершенное повторно в течение года после наложения административного взыскания, -

влечет штраф на физических лиц в размере от 10 до 20 месячных расчетных показателей с лишением сертификата специалиста, на должностных лиц - в размере от 20 до 50 месячных расчетных показателей.

В соответствии со статьей **159 Трудового кодекса** Республики Казахстан ***работодатель обязан*** за счет своих средств выплачивать работникам социальное пособие по временной нетрудоспособности.

Согласно пункту 5 Правил назначения и выплаты социального пособия, а также определения его размера, утвержденным постановлением Правительства Республики Казахстан от **28 декабря 2007 года № 1339**, пособие выплачивается по месту работы с первого дня нетрудоспособности до дня восстановления трудоспособности или до установления инвалидности.

Согласно пункту 7 Правил размер месячного пособия конкретного работника определяется путем умножения его **среднего дневного заработка на количество рабочих дней**, подлежащих оплате согласно листу нетрудоспособности.

## **В соответствии с пунктом 17 Правил пособие по временной нетрудоспособности не выплачивается:**

- работнику, временная нетрудоспособность которого наступила вследствие травм, полученных при совершении им **преступления**, в случае установления виновности вступившим в законную силу приговором суда;
- за время **принудительного лечения** работника по определению суда (кроме психически больных);
- за время нахождения работника **под арестом и за время судебно-медицинской экспертизы**, в случае установления его виновности, вступившими в законную силу приговором или постановлением суда;
- при временной нетрудоспособности работника от заболеваний или **травм, наступивших вследствие употребления алкоголя, наркотических и токсикологических средств**;
- за дни временной нетрудоспособности, приходящиеся на оплачиваемый **ежегодный трудовой отпуск**.

В соответствии с пунктом 1 статьи 108 Трудового кодекса Республики Казахстан от 15 мая 2007 года оплачиваемый ежегодный трудовой отпуск *может быть перенесен или продлен полностью* или в его части в случае временной нетрудоспособности работника.

Оплачиваемый ежегодный трудовой отпуск (его часть) может быть продлен или перенесен только с письменного согласия работника или по его просьбе. Перенесенный трудовой отпуск по соглашению сторон может быть присоединен к трудовому отпуску за следующий год или предоставлен по просьбе работника отдельно в другое время.

Из этого следует, что вопрос продления либо перенесения отпуска не носит обязательного характера и решается по договоренности сторон.

**Приказ 543 от 19.10.2009  
"Об утверждении  
инструкции по  
применению  
Международной  
статистической  
классификации болезней  
МКБ 10"**